



ПИСМЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ
ЗА ЕВРОПЕЙСКИТЕ УЧИЛИЩА – 2016 Г.

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

ДАТА: 30/05/2016

ВРЕМЕТРАЕНЕ : 4 часа (240 минути)

РАЗРЕШЕН МАТЕРИАЛ : НИКАКЪВ

СПЕЦИАЛНИ ЗАБЕЛЕЖКИ : *Изберете една от следващите три теми*

**ПИСМЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
ЗА ЕВРОПЕЙСКИТЕ УЧИЛИЩА – 2016 Г.**

ПЪРВА ТЕМА

Елисавета Багряна, „Потомка“

Нямам прародителски портрети,
ни фамилна книга в моя род
и не знам аз техните завети,
техните лица, души, живот.

- 5 Но усещам, в мене бие древна,
скитническа, непокорна кръв.
Тя от сън ме буди нощем гневно,
тя ме води към греха ни пръв.
Може би прабаба тъмноока,
10 в свилени шалвари и тюрбан,
е избягала в среднощ дълбока
с някой чуждестранен, светъл хан.
Конски тропот може би къртял е
из крайдунавските равнини
15 и спасил е двама от кинжала
вятъра, следите изравнил.
Затова аз може би обичам
необхватните с око поля,
конски бяг под плясъка на бича,
20 волен глас, по вятъра разлян.
Може би съм грешна и коварна,
може би сред път ще се сломя –
аз съм само щерка твоя вярна,
моя кръвна майчице-земя.

(121 думи)

Багряна, Елисавета. Христоматия по литература за XII клас. София: Булвест 2000, 2008, 126 с.

ЗАДАЧА:

Напишете интерпретативно съчинение (около 650 думи) на тема „Свободата като избор“, като:

- Анализирате творбата и интерпретирате художествения смисъл;
- Извлечете от творбата основни смислови внушения, валидни за поезията на Елисавета Багряна.

(100 точки)

**ПИСМЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
ЗА ЕВРОПЕЙСКИТЕ УЧИЛИЩА – 2016 Г.**

ВТОРА ТЕМА

Йордан Йовков, „Серафим“

(...)

– ... Скъпо, всичко скъпо, кръстник Еньо! Какво да купим с две-три яйца, дето ги вземаме сутрин от кокошките? Едвам сварваме да си вземем по кривач сол и калъп сапун, та да се оперем. Туй кибрит, газ – забравили сме го. Че барем да сме по-добре, да сме здрави кръстник Еньо, а то...

5 – Какво прави Иван? Как е сега?

– Как ще е Иван – лежи. Отде дойде таз болест, кръстник Еньо, отде дойде. Сега по Св. Богородица ще стане седем месеца, как не е похванал работа. Души го нещо в гърдите, подпира го ей тука е. Отслабна, да го духнеш, ще падне. Не е добре, кръстник Еньо, жълт, черен, като пръст. Думат ми: заведи го в болницата, тури го на колата и го заведи в болницата.

10 – За болницата трябва пари – каза Еню.

– Трябват ами, как да не трябва! Жената въздъхна, след туй продължи: – Че нали ни умря из онзи ден, кръстник Еньо, и биволицата. Изкарах я сутринта здрава и читава, нищо ѝ нямаше, а вечерта като си доде, гътна се пред сам вратника и умря.

15 Душата ми се обърна, плакали сме, като че умря челяк...

– Болест има по добитъка – каза Еню. – И на мене ми умря една телица.

– Ни от месото зехме, ни кожата. Доде фелдшера и каза: не бива, кай, да ядете от нея, ще я заровите с кожата, с все... Ох, то нашето тегло! Не знам, не знам...

Жената замълча, но като се послуша по-добре, Серафим разбра, че се шепне.

20 Изведнъж Еню извика:

– Нямам пари аз! Отде ще ти взема пари да ти дам? Нямам...

– Не думай тъй, кръстник Еньо, не ме връщай. Ти ще ми помогнеш, ти ще ми дадеш... Че при кого друго да ида, кръстник Еньо, при кого да си ударя главата, злочеста аз... Кръстник Еньо... моля ти се като на Господа...

25 – Остави ме, ти казвам, нямам пари! – изкрещя Еню.

Жената млъкна и заплака. Серафим я слушаше как хълца и как вие като пребита. Ядосан, Еню се показва на вратата и погледна надалече, без да спира очи някъде. Серафим тихичко прибра хляба си и се изправи. Жената излезе от кафенето и си отиде. Тя тъй беше се забрадила, че лицето ѝ не се виждаше. Но по вървежа Серафим разбра, че е млада.

30 Серафим разбра, че е млада.

– Пари ли иска? – пошепна той на Еня.

– Пари иска. Отде да ѝ ги взема, аз банка ли съм? Искала да води мъжа си на болницата. Добре, ама като нямам? Като нямам, какво да ѝ дам? – сърдеше се още Еню.

35 – Значи, сиромашия. Сиромашия до шия, а? Тъй да се каже...

(...) На другия ден той се забави и късно дойде да отвори. Той завари Серафим седнал на пейката и, както вчера, режеше си хляб с костурката и закусваше. Еню се изправи пред него, изгледа го продължително, след туй каза:

– Ти какво си направил?

**ПИСМЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
ЗА ЕВРОПЕЙСКИТЕ УЧИЛИЩА – 2016 Г.**

- 40 – Какво съм направил! Никому нищо не съм направил – кротко отвърна Серафим.
- Дал си пари на Павлина, оназ, дето снощи беше тука, дето искаше пари от мене. Аз сега бях у тях, тя ми каза. Как тъй даваш пари на човек, когото не познаваш? Че може да те излъже, може да не ти ги върне.
- 45 – Ба, ще ми ги върне тя. Нека заведе мъжа си на болницата, може да му помогнат докторите. А пък моите пари ще ги върне. На нас, помежду ни, условието знаеш ли как е? – Когато Господ на нея, и тя на мене. Аз не бързам.
- Еню прехапа устните си и замълча.
- А палто? С какво ще си купиш палто? – каза той.
- 50 – Че нали имам палто? Я го я! – Серафим взе палтото от пейката и го разгъна. – Хубаво си е то, мойто палто, нищо не му е...
- Той се усмихна и леко поклащаше глава, като че броеше кръпките или като че си спомняше нещо. Десет и повече години има, откакто се кани да си купи палто. Докато беше млад, каквото изкарваше, изпиваше го. Сега вече не пиеше, защото твърде не
- 55 беше здрав, но често даваше някому парите си, както беше ги дал тая сутрин на Павлина. Оттогаз на палтото му взеха да се явяват тия големи кръпки от сива аба.
- Хубаво си е то, мойто палто – продължи той с някаква особена радост в гласа си. – Аз като го позакърпя пак, ще прекарам с него и таз зима. Пък ако ми е писано, с него може да се представя и пред бога. То там, на онзи свят, туй палто може да ми помогне. Може пък там да ми дадат ново палто, златно, тъй да се каже, скъпоценно...
- 60 Серафим говореше на Еня, но не го погледна. Той пусна палтото на колената си, позагледа се пред себе си и се усмихна.

(756 думи)

Йовков, Йордан. Разкази. Том 2. София: Български писател, 1989, 247 – 250 с.

ЗАДАЧА:

Напишете есе (около 650 думи) на тема „Да помогнеш на другия“, като:

- Изразите своята лична позиция в интерпретиране аспектите на проблема;
- Интерпретирате проблема в актуален контекст.

(100 точки)

ТРЕТА ТЕМА

Анатомия на (не)успеха. Певицата Вася Попова и рестартирането на музикалната мечта

- 5 Преди няколко години Вася се намира на летището в Истанбул, където се прекачва за полет към Кайро за участие в театрален фестивал. По време на двучасовия престой тя запява единствената турска песен, която знае. Продавачите излизат от магазинчетата, забулените жени започват да плачат. Това се оказва момент, който променя живота ѝ. „И се случи така, че избрах музиката, когато истински

**ПИСМЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
ЗА ЕВРОПЕЙСКИТЕ УЧИЛИЩА – 2016 Г.**

разбрах пълнотата ѝ, не тогава, когато другите ми казваха, че имам бъдеще в нея заради потенциала ми. Тя се оказа много по-важна, отколкото някога съм си давала сметка“, казва Вася, еднакво позитивна, независимо дали се срещате с нея по обяд или в студиото след полунощ, когато работи по авторски песни. (...)

10 „Музиката е от най-естествените неща в живота ми, и то от неосъзната възраст. Родителите ми са много музикални, но са се насочили другаде – майка ми е филолог, баща ми е инженер. Вкъщи винаги сме пели на три гласа.“ На седемгодишна възраст започва да свири на пиано, желанието за което е първо изпробвано от родителите ѝ с четириоктавов синтезатор, купен от руския пазар в Пловдив. След основното училище
15 планира да продължи в музикалното в Стара Загора и всяка седмица пътува между двата града за уроци. Спомня си как денят започва много рано и винаги приключва късно. И тогава, в седми клас, тя взема изненадващо решение с нетипични аргументи. „Не исках да започна да разбирам музиката повече, отколкото я чувствам. Уплаших се, че ще спра да я усещам вътрешно, и продължих в немската паралелка на езиковата
20 гимназия в Кърджали.“ Въпреки че е обвързана с културната дейност на училището, все още музиката е встрани. Първият план на Вася е да продължи с археология в Германия, идея, която пропада покрай забавени от пощата документи, и съответно записва балканистика в Софийския университет.

Ежедневието между Студентския град и лекциите се оказва твърде еднообразно
25 и тя преминава през успешен кастинг за театралната трупа на университета. Определя го като едно от най-ценните преживявания в живота си, става повод и за пътувания по фестивали извън България. „Във време, което е пълно с предразсъдъци, рамки и рядко се питах дали си щастлив, избираме да сме само малка част от себе си. Често най-първичното, което искаме, е най-пълно с чувства и смисъл.“ (...)

30 Вася окончателно решава да се занимава с музика. Напуска Софийския университет и започва да се подготвя за Музикалната академия. „Вървах на пет сантиметра над земята, нямаше сила, която да ме накара да смятам, че правя грешния избор.“ Но остава втора по бал. „Плачех през целия път обратно, чувствах се подведена. Но излязох с усещането, че след време ще разбера защо се е случило
35 така.“

Последвалата 2010 г. тя нарича „годината на себеотстояването“. Започва да работи „неща, които поставят егото ти на конец“: преводи от немски, работа в кетъринг, чистене на две къщи и за пълен контраст – изяви с джаз група. „Но нито за миг не съм се чувствала унижена, пристисната, изплашена или отчаяна. Бях благодарна, че ги
40 имам, за да мога отново да достигна до момент, в който да запретна ръкави и да се боря.“

На следващата година тя влиза в академията с джаз пеене, а тази есен вече завършва. Докато учи, става част от втория сезон на „Гласът на България“ и достига до полуфиналите. Следват идеи за музикални проекти с нейно участие, но тези
45 предложения остават само на думи. Място за неудовлетворения няма. „Тези формати са машина, която не се интересува от таланта като единица, защото кандидати за слава винаги ще има. Така че целта ми беше да проверя себе си чрез публиката и какво тя може да усети от това, което искаш да ѝ кажеш. Иначе съм наясно, че музиката е нещо много субективно и сфера, в която в един момент може да си хвален,
50 а в следващия да си презрян.“ (...) „Моята потребност е да развивам себе си, а не да

**ПИСМЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
ЗА ЕВРОПЕЙСКИТЕ УЧИЛИЩА – 2016 Г.**

искам повече независимо как и защо. След като имам покрив над главата си и музика, значи съм щастлив човек.“

55 Обратно към 2015 г. В момента Вася събира средствата за заминаването си в САЩ, тъй като стипендията не поема пълния процент от разходи. Ако не успее, ще го възприеме ли като личен неуспех? „Думата провал не присъства в речника ми. Това, че нещо не се получава според очакванията ти, не означава, че случилото се е лошо. Просто в този момент така се е случило във времето и се радвам, че имам силата да продължавам напред“.

(721 думи)

вестник „Капитал“, 11 декември 2015 г.

ЗАДАЧА:

Напишете есе (около 650 думи) на тема „Пътят към успеха“, като:

- Изразите своята лична позиция в интерпретиране аспектите на проблема;
- Интерпретирате проблема в актуален контекст.